

under consideration involves the application of a systematic approach to the literary and source base of work, the use of descriptive, comparative-historical methods and methods of analysis and synthesis.

Key words: phonetic system, dialect, phoneme, vocalism

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Залеський А. М. Вокалізм південно-західних говорів української мови / А. М. Залеський. – К. : Наук. думка, 1973. – 155 с.
2. Атлас української мови : в 3-х т. – Т. 1. Полісся, Наддніпрянина і суміжні землі / ред. кол.: І. Г. Матвіяс (голова), Я. В. Закревська та ін. –К.: Наук. думка, 1984. – 498 с., карт.
3. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. – К.: Вища школа, 1980. – 246 с.
4. Гриценко П. Ю. Учасникам студентської наукової конференції Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Мовна палітра Поділля» / П. Ю. Гриценко // Мовна палітра Поділля : філолог. зб. з регіон. проблем : [відп. ред. А. В. Костюк]. – Вінниця : ПП «Едельвейс і К», 2008. – Вип. 1. – С. 3–5.
5. Дзензелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології: вступні розділи / Йосип Олексійович Дзензелівський / ред. : К. Й. Галас, В. І. Добош]. – Ужгород : Ужгородський держ. ун-т, 1966. – 100 с.
6. Монахова Т. В. Українська діалектологія : [навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.] / Тетяна Василівна Монахова. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 128 с.
7. Подільський говір: Бібліографічний покажчик / Уклад.: І. В. Гороф'янюк, Н. Д. Коваленко, Т. М. Тищенко. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – 141 с.
8. Сердега Р. Л. Українська діалектологія : навчальний посібник / Р. Л. Сердега, А. А. Сагаровський. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 156 с.

УДК 81'373.2

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЗВ БРИТАНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ КОРАБЛІВ

О. В. Власенко, Є. В. Коцаренко

Анотація. У статті розглядаються корабоніми, тобто назви кораблів і суден, як особливий тип онімів, а також їх лексико-семантичні особливості. Дослідження проводиться на матеріалі назв кораблів королівського воєнно-морського флоту Великої Британії. За результатами дослідження лексико-семантичних особливостей назв виділено 9 основних груп найменувань, за допомогою кількісного аналізу емпіричного матеріалу встановлено домінуючі групи назв, що сприяє виявленню мотиваційної основи корабонімів.

Ключові слова: лексична семантика, онім, назва корабля, корабонім, номінація.

1. Вступні положення.

У статті розглядаються корабоніми, представлені назвами кораблів воєнно-морського флоту Великої Британії, наприклад, *Prince of Orange* букв. 'Принц Оранський', *Coronation* букв. 'Коронація'. Не зважаючи на те, що на сьогоднішньому етапі розвитку лінгвістична наука накопичила значну кількість теоретичного матеріалу стосовно лексичної семантики мов [1–6], системне дослідження семантики власних назв у найменуваннях кораблів не проводилося. Теж саме можна сказати і про дослідження у сфері ономастики, де корабоніми досліджуються лише у декількох працях [7–8].

Актуальність даного дослідження зумовлюється важливістю обраної групи слів у вивченні мовної картини Великої Британії, а також необхідністю розробки моделі аналізу назв кораблів.

Мета роботи полягає у виявленні закономірностей номінації кораблів, створенні семантичної класифікації досліджуваних корабонімів, а також у проведенні кількісного аналізу емпіричного матеріалу з метою встановлення домінуючої мотиваційної основи номінації корабонімів.

Об'єктом дослідження є власні назви кораблів воєнно-морського флоту Великої Британії.

Предмет вивчення становлять лексико-семантичні особливості назв кораблів.

Матеріалом дослідження у даній роботі стала вибірка з 500 назв кораблів Королівського флоту Великої Британії [9–11].

2. Теоретичні засади дослідження.

Одними з ключових понять для даного дослідження є лексична семантика та корабоніміка як розділ ономастики.

Лексична семантика є підрозділом семантики, що займається лексичним значеннями слів, підрозділяючи їх на денотат і конотат [1]. Лексичне значення слова – зміст слова, що відображає в свідомості і закріплює в ньому уявлення про предмет, властивості, процес, явище і т. д., це продукт розумової діяльності людини, що пов'язаний з такими видами розумових процесів, як порівняння, класифікація, узагальнення. Лексичне значення слова має узагальнений і узагальнюючий характер [12].

Ономастика – розділ мовознавства, що вивчає будь-які власні імена [13]. Через наявність власних назв у різноманітних сферах людського життя вивчення ономастики вимагає залучення додаткових культурологічних та історичних даних.

У сучасній лінгвістиці існують різні погляди на питання про значення і семантику імені: від структурно-мовного змісту власної назви, «скороченого» або ослабленого значення власної назви, енциклопедичного значення до повного заперечення значення у власного імені. Наприклад, Є. С. Отін дотримується погляду, що значення оніма – це реально існуючий факт мовної дійсності. На його думку, оніми, окрім здатності виконувати свою початкову функцію – бути назвами об'єктів навколишнього світу, також переймають «вторинний, додатковий понятійний зміст», стають «експресивно-оцінними замісниками загальних назв» [14].

Корабоніміка – розділ лінгвістики, який вивчає назви кораблів і суден, історію їх виникнення, структуру і традиції найменування. Корабоніміка розвивається як галузь ономастики і є яскравою ілюстрацією міждисциплінарного характеру сучасної науки, оскільки знаходиться на стику історії та лінгвістики [7].

На думку К. В. Ківілевої, найменування в корабоніміці (корабоніми) мають характеристики вторинної, ідеологічної та стратегічної номінації. Імена кораблів мають переносне значення, підкреслюють прагнення держави до міжнародного престижу, збереження традицій, сприяють підняттю патріотичного духу [7].

Одним з помітних факторів, що впливає на номінацію вітрильного лінійного корабля (ВЛК) британського королівського флоту, є ранг корабля. Таким чином, кораблі першого рангу зазвичай мають більш гучні імена, повинні були уособлювати могутність імперії та нездоланність її флоту. Ця тенденція стосується, перш за все, найкраще оснащених лінійних кораблів (лінкорів).

Слід зазначити, що із розвитком військових технологій та методів ведення бою змінюються і особливості найменування. Так, після створення підводних човнів у назвах починають відбиватися і нові якості судна. Наприклад, замість таких назв, як *Terrible* букв. 'Жахливий', що підходили для лінкорів, при називанні підводних човнів перевага надається таким назвам, як *Subtle*, що можна перекласти як 'Хитрий' або 'Винахідливий', оскільки для підводних човнів скритність є важливішою.

3. Результати дослідження.

У ході дослідження 500 одиниць вибірки були розділені за хронологією, тобто 300 назв склали вітрильні кораблі і 200 назв кораблі, які є більш сучасними за технічним оснащенням. Підрахунок відсоткових показників також проводився у межах кожної групи окремо. Причиною такого розмежування є те, що під час аналізу сучасних кораблів, було виявлено групу етронімів, які не присутні серед назв ВЛК, а також з переважанням певної

категорії назв у найменуваннях кораблів із різних епох. дає підставу для того, щоб виділити хронологічний аспект у мотиваційній основі найменування.

Для більш детального семантичного аналізу вибірки слід також виокремити групи, які представлені назвами із компонентами, що підкреслюють роль монархії у Сполученому Королівстві, звеличують властивості самого корабля або досягнення держави. Окрему групу назв становлять назви-виключення, які за своїми семантичними властивостями не можуть бути віднесені до жодної з наведених вище груп. Так, наприклад, серед назв сучасних кораблів виявлено наступні одиниці, що відносяться до залишкової групи: *Redpole* або *Red Pole* – назва, що позначає лідерів банд китайської організованої злочинності – тріади, що мають військове минуле [15]; *Sirdar* букв. ‘Сірдар’, слово, що позначає людину високого (часто спадкового) рангу, особливо в Індії, або командувача англо-єгипетської армії у кінці 19-го та початку 20-го століття [16]; *Sahib* букв. ‘Сагіб’, форма звертання до європейця в колоніальній Індії [17].

У сучасних назвах кораблів частіше можна помітити використання зоонімів, та слів, що позначають властивості корабля. Серед зоонімів, що зустрічаються у сучасних назвах, превалюють назви птахів (для есмінців) та морських тварин (для субмарин). Наприклад: *Shark* букв. ‘Акула’, *Salmon* букв. ‘Лосось’, що слугували назвами підводних човнів S-класу, або *Falcon* букв. ‘Сокіл’, *Bullfinch* букв. ‘Снігур’, що були назвами есмінців [10–11]. У цих назвах відбиваються особливості функціонування корабля та його «поведінки» під час військових дій. Для назв вітрильних кораблів використовуються назви більших за розмірами, а іноді навіть хижих тварин, таких як *Tiger* букв. ‘Тигр’. Як зазначалося вище, таким чином у назвах кораблів відбивалися особливості військової справи та ведення бою певного часу.

Отже, за лексико-семантичним значенням досліджуванні корабоніми можна розділити на 9 груп:

- 1) топоніми: *Monmouth* ‘Монмут’ (історична столиця графства Монмутшир на південному сході Уельсу), *Dunbar* ‘Данбар’ (місто в Шотландії в області Східний Лотіан);
- 2) властивості корабля: *Tremendous* букв. ‘Величезний’ або ‘Жахливий’ (якість корабля, що залякує противника) *Sturdy* букв. ‘Міцний’, *Subtle* букв. ‘Хитрий’, *Supreme* букв. ‘Верховний’;
- 3) монархія: *Coronation* букв. ‘Коронація’ (формальна церемонія отримання влади монархом), *Monarch* букв. ‘Монарх’;
- 4) міфоніми: *Dragon* букв. ‘Дракон’ (назва вигаданих змієподібних істот великих розмірів), *Phoenix* букв. ‘Фенікс’ (чарівний птах, символ відродження та безсмертя);
- 5) антропоніми: *Charles* букв. ‘Чарльз’, *James* букв. ‘Джеймс’;
- 6) зооніми: *Swallow* букв. ‘Ластівка’, *Lion* букв. ‘Лев’, *Tiger* букв. ‘Тигр’
- 7) астроніми: *Auriga* букв. ‘Візничий’, *Vega* ‘Вега’, *Regulus* ‘Регул’;
- 8) Етноніми: *Bedouin* букв. ‘Бедуїн’, *Eskimo* букв. ‘Ескімос’, *Maori* букв. ‘Маорі’, *Punjabi* букв. ‘Пенджабі’;
- 9) залишкова група: *Monk* букв. ‘Чернець’, *Garland* букв. ‘Гірлянда’, *Sapphire* букв. ‘Сапфір’, *Trident* букв. ‘Тризубець’, *Volcano* букв. ‘Вулкан’, *Whip* букв. ‘Батіг’, *Witch* букв. ‘Відьма’.

Отримані емпіричні дані відрізняються при зіставленні групи ВЛК та сучасних кораблів:

а) для вітрильних лінійних кораблів:

- 1) топоніми (127 од., 42 %), 2) властивості корабля (32 од., 12 %), 3) монархія (28 од., 9 %), 4) міфоніми (27 од., 9 %), 5) антропоніми (25 од., 8 %), 6) зооніми (12 од., 4 %), 7) залишкова група (49 од., 16 %).

б) для сучасних кораблів:

1) властивості корабля (50 од., 40 %), 2) міфоніми (27 од., 21 %), 3) зооніми (25 од., 20%), 4) етроніми (9 од., 7%), 5) топоніми (7 од., 7%), 6) антропоніми (3 од., 2 %), 7) астроніми (3 од., 2 %), 8) монархія (2 од., 1 %), 9) залишкова група (74 од., 37 %).

4. Висновки.

4.1. За лексико-семантичним значенням назви британських кораблів військово-морського флоту можна розділити на 9 груп: 1) топоніми, 2) властивості корабля, 3) монархія, 4) міфоніми, 5) антропоніми, 6) зооніми, 7) астроніми, 8) етроніми, 9) залишкова група.

4.2. Проаналізувавши матеріал дослідження, можна зробити висновок, що мотиваційна основа номінації британських кораблів є досить неоднорідною.

4.3. Перспектива подальшого дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів для порівняльних досліджень на матеріалі інших робіт з ономастики, лексичної семантики та лінгвокультурології.

Аннотация. В статье рассматриваются корабонимы, то есть названия кораблей и судов, как особый тип онимов, а также их лексико-семантические особенности. Исследование проводится на материале названий кораблей королевского военно-морского флота Великобритании. По результатам исследования лексико-семантических особенностей названий выделено 9 основных групп наименований, с помощью количественного анализа эмпирического материала установлено доминирующие группы названий, что способствует выявлению мотивационной основы корабонимов.

Ключевые слова: лексическая семантика, оним, название корабля, корабоним, номинация.

Abstract. The article deals with proper names of ships as a special type of onomastic units, as well as their lexical-semantic features. The study is based on the names of the ships of the Royal Navy. According to the results of the study of lexical-semantic peculiarities of the ship names nine major groups have been identified. The dominant groups of names have been established with the help of quantitative analysis of the empirical material, which helps to identify the motivational basis for proper names of ships.

Key words: lexical semantics, proper name, name of a ship, nomination.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Том 1. Лексическая семантика. Синонимические средства языка / Ю. Д. Апресян. – М.: Наука, 1974. – 69 с.
2. Воробьев В. В. Лингвокультурология: теория и методы / В. В. Воробьев. – М., 1997. – 200 с.
3. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / В. фон. Гумбольдт [пер. с нем., общ. ред. Г. В. Рамишвили]. – М.: ОАО ИГ «Прогресс», 2000. – 400 с.;
4. Лайонз Дж. Лингвистическая семантика. Введение / Дж. Лайонз. – М.: Языки славянской культуры, 2003. – 130 с.;
5. Потебня О. О. Актуальні питання мови та культури: зб.наук. праць / О. О. Потебня [ред. кол. : Б. М. Ажнюк, В. М. Бріцин та ін.]. – К., 2004. – 368 с.
6. Соссюр Ф. де. Труды по языкознанию / Ф. де Соссюр [пер. с франц. яз. Под ред. А. А. Холодовича]. – М.: Прогресс, 1977. – 696 с.
7. Кивилева Е. Б. Динамический аспект каронимики, как раздела ономастики / Е. Б. Кивилева // Вестник Московского государственного лингвистического университета. – 2014. – № 20. – С 16.
8. Крючков Ю. С. Имя на борту / Ю. С. Крючков. – М.: Транспорт, 1988. – 160 с.
9. Winfield R., Lyon D. The Sail and Steam Navy List: All the Ships of the Royal Navy 1815–1889 / D. Lyon, R. Winfield – London: Publishing Chatham, 2004. – 352 p.
10. Royal Navy Submarines [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.royalnavy.mod.uk/the-equipment/submarines>.
11. Royal Navy Ships [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.royalnavy.mod.uk/the-equipment/ships>.
12. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энцикл., 1990. – 688 с.
13. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Отв. ред. А. В. Суперанская. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
14. Отин Е. С. Словарь коннотативных собственных имён / Е. С. Отин – М.: А Темп, 2006. – 440 с.
15. Mallory S. L. Understanding Organized Crime / S. L. Mallory. – Jones & Bartlett Learning, 2007. – 279 p.
16. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary 11th Edition. – Merriam-Webster, 2004. – 1623 p.
17. Yule H., A. C. Burnell Hobson-Jobson: The Definitive Glossary of British India / H. Yule, A. C. Burnell. – Oxford University Press, 2013. – 553 p.